

ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดของการติดตาม ดูแลช่วยเหลือ
สงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคดียาบ้า หลังได้รับการ
ปล่อยตัวกลับสู่ชุมชน

บังอร ศิริโรจน์*

ศิริเศรษฐ เนตรงาม**

กลีน์สุคนธ์ กั้นจรรย์น้อย***

อัมพวา ทิมแป้น****

และกมลระวี ศรีจันทร์*****

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

* นักวิจัยเชี่ยวชาญ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่:

(E-mail: bangorn.s@cmu.ac.th)

** ผู้ช่วยนักวิจัย สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

*** ผู้ช่วยนักวิจัย สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

**** พยาบาล สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

***** นักสถิติ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บทคัดย่อ

จำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ทำผิดคดียาบ้ามีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา การถูกดำเนินคดีและถูกกักขังส่งผลเสียต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกาย ทำให้มีโอกาสเรียนรู้การกระทำผิดแบบอื่นเพิ่มมากขึ้นและไม่ช่วยในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม กรมคุมประพฤติได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ติดตามดูแล ช่วยเหลือสงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคดียาบ้าหลังพ้นโทษและฟื้นฟูสมรรถภาพ เพื่อช่วยให้เด็กและเยาวชนสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและไม่ทำผิดซ้ำอีก โดยประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โครงการนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษากระบวนการทำงาน ปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดในการติดตามดูแลช่วยเหลือสงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคดียาบ้าหลังพ้นโทษในชุมชน เพื่อนำเสนอข้อมูลให้ผู้รับผิดชอบใช้ประโยชน์ในการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ส่งผลให้การกระทำผิดซ้ำลดลง ทำการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เกี่ยวข้องในตำบลเขื่อนผากและตำบลป่าใหม่ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ตำบลป่าซาง และปากบ่อง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน จำนวน 56 คน ประกอบด้วย เด็กและเยาวชนที่เคยทำผิดคดียาบ้า 18 คน ผู้ปกครอง 18 คน ผู้นำชุมชน 12 คน และเจ้าหน้าที่คุมประพฤติ/อาสาสมัครคุมประพฤติ 8 คน ผลการศึกษาพบว่า กรมคุมประพฤติไม่สามารถติดตามดูแล ช่วยเหลือสงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคดียาบ้าหลังพ้นโทษในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องกำลังคนที่มีน้อยกว่าภาระงานมาก และงบประมาณไม่เพียงพอที่จะให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์ได้อย่างทั่วถึง ความช่วยเหลือสงเคราะห์ที่ให้บางรายการไม่ตรงกับความต้องการของเด็กและเยาวชน และครอบครัว แต่สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน ได้พัฒนากลไกในการทำงานดังกล่าวร่วมกับผู้นำชุมชนและอาสาสมัครคุมประพฤติในตำบลเขื่อนผากและป่าซาง ทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

คำสำคัญ: ปัญหา, อุปสรรคและข้อจำกัด, เด็กและเยาวชน, ยาบ้า, การปล่อยตัวกลับสู่ชุมชน

Problems, Barriers and Limitation of Continuing Care and Support for Young Methamphetamine (Yaba) Offenders After Released

Bangorn Sirojn^{*}

Siraseth Nethngam^{**}

Klinsukon Kantanoy^{***}

Umpava Timpan^{****}

and Kamolrawee Srichan^{*****}

Chiang Mai University

^{*} Senior research scientist, Research Institute for Health Sciences, Chiang Mai University:
(E-mail: bangorn.s@cmu.ac.th)

^{**} Research assistant, Research Institute for Health Sciences, Chiang Mai University

^{***} Research assistant, Research Institute for Health Sciences, Chiang Mai University

^{****} Nurse, Research Institute for Health Sciences Chiang Mai University

^{*****} Statistician, Research Institute for Health Sciences Chiang Mai University

Abstract

The number of young methamphetamine (Yaba) offenders has been continuously increased in the past 10 years. Being prosecuted and detained have impacts on mental and physical health of young methamphetamine (Yaba) offenders as well as increasing their chances to learn more about other types of offences and without promoting any behavioral changes. Department of Probation has been designated to take responsibility for following up, inspecting and providing support for young methamphetamine (Yaba) offenders after being released, including offering drug rehabilitation in order to help the youth to change their behaviors and prevent recidivism. The department of Probation is, therefore, required to collaborate with all related sectors. This study aims to examine the working processes, problems, barriers and limitation of the Department in youth methamphetamine defenders. The study will be informed related sectors to improve their work more effectively and to reduce recidivism. In-depth interview was conducted with representatives from related sectors in Khuen-Pak and Bha-Nai sub-districts in Prao district, Chiang Mai province, and Bha-sang and Bhak-bong sub-districts in Bha-sang district, Lampoon province. 18 young methamphetamine offenders, 18 parents, 12 community leaders and 8 probation officers/probation volunteers were selected. The study indicates that the Department of Probation's duty was ineffectively by man power, budget and mismatch between supporting services and child, youth and their family needs. However, Chiang Mai and Lampoon probation offices have developed the mechanism to

operate the duty by collaborating with community leaders and probation volunteer in Khuen-Pak and Bha-sang sub-districts. The collaboration has improved the working process effectively.

Keywords: Problems, Barriers and limitations, Child and Youth, Methamphetamine (Yaba), Offender, and Released

บทนำ

จำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา มีจำนวนเพิ่มขึ้นมาก จากจำนวน 31,448 คดี ในปี 2544 เป็น 35,049 คดี ในปี 2554 (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2555) จำนวนคดีที่มากทำให้เกิดปัญหาหลายประการในการดูแลเด็กและเยาวชนในสถานแรกรับและสถานฝึกอบรม เพราะจำนวนเด็กและเยาวชนมีมากกว่าที่หน่วยงานดังกล่าวจะรองรับได้ ทั้งในด้านอาคารสถานที่ งบประมาณ เครื่องอุปโภคบริโภค และวัสดุอุปกรณ์ ทำให้เกิดสภาพความเป็นอยู่ที่แออัดและขาดแคลน ประกอบกับอัตราส่วนของเจ้าหน้าที่ที่ควบคุมดูแลเด็กและเยาวชนมีจำนวนไม่เหมาะสมกับปริมาณของเด็กและเยาวชน จึงทำให้ไม่สามารถดูแลได้ทั่วถึง (ธวัชชัย ไทยเขียว และศิริประกาย วรปรีชา, 2554) หลายปีที่ผ่านมาจะมีข่าวการหลบหนีหรือการก่อเหตุรุนแรงของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนบ่อยครั้ง (กฤษฎาออนไลน์, 2551; ธวัช วงศาโรจน์, 2553; ไพเราะ เลิศวิราม, 2553 และเฉลียว คงตุก, 2554) ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นปัญหาเรื่องการดูแลในสถานกักกันได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

การคุมขังมีผลเสียหลายประการต่อเด็กและเยาวชน ในปี 2549 ได้มีการศึกษาวิจัยการจำแนกคดีในสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก 5 แห่งพบว่า ส่วนใหญ่ยังไม่สามารถดำเนินการจำแนกประเภทเด็กและเยาวชนได้ตามรูปแบบ ระบบวิธีการและขั้นตอนการดำเนินงาน ตามที่กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กำหนด (วันชัย รุจนวงศ์, ธวัชชัย ไทยเขียว, สุตจิต เจนนพกาญจน์ และคณะ, 2549) การนำเอาเด็กและเยาวชนที่ทำความผิดจำนวนมากมาขังรวมกัน โดยไม่มีการควบคุมตัวเด็กแยกออกจากกัน โดยใช้เกณฑ์อายุหรือความรุนแรงของคดี ทำให้เด็กและเยาวชนมีโอกาสเสี่ยงต่อการถูกทำร้าย มีโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับการกระทำความผิดรูปแบบอื่นๆ หรือเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมจากเพื่อนที่ถูกขังรวมกัน และมีการศึกษาวิจัยกระบวนการทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังคดีอาชญากรรม

พบการถูกคุมขังทำให้มีโอกาสสร้างเครือข่ายยาเสพติด ที่จะนำไปสู่การกระทำผิดซ้ำหลังพ้นโทษ (อรรถชนะ บุรณธร, 2549)

นอกจากนี้การคุมขังยังมีผลเสียต่อสุขภาพจิตของเด็กและเยาวชน เพราะถูกแยกออกจากครอบครัวและชุมชน ถูกตัดโอกาสในการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งด้านการศึกษาและอาชีพ แม้ว่าขณะถูกคุมขังจะได้รับการศึกษาและฝึกอาชีพ แต่เมื่อพ้นโทษมักมีปัญหาในการกลับไปเข้าโรงเรียนและทำงาน เพราะไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและการถูกรังเกียจแบ่งแยกซึ่งอาจนำไปสู่การกระทำผิดซ้ำ จากรายงานการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศระหว่างปี 2544 ถึง 2553 พบว่า เด็กและเยาวชนมีการกระทำผิดซ้ำมาโดยตลอดในอัตราร้อยละ 12-17 ของจำนวนคดีในแต่ละปี นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาพบว่า เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดและถูกควบคุมตัว มีโอกาสกระทำผิดซ้ำ 3 เท่าของเด็กและเยาวชนที่ได้รับการติดตามดูแลในชุมชนหรือไม่ถูกคุมขัง (Holman & Ziedenberg, 2012)

หากพิจารณาในรายละเอียดของคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดี โดยกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในช่วงเวลา 5 ปีที่ผ่านมา พบว่ามีฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากที่สุด ในปี 2555 มีเด็กและเยาวชนร้อยละ 43.54 ถูกดำเนินคดีฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งส่วนมากก็คือยาบ้า (ทัศนีย์ ลักขณาภิชนัชช, สุดจิต เจนนพกาญจน์ และอนุชา ม่วงใหญ่, 2549) และจากการสอบถามเจ้าหน้าที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และเจ้าหน้าที่สำนักงานคุมประพฤติ เกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่ระบบยุติธรรม พบว่าแม้ว่าถูกดำเนินคดีฐานความผิดอื่น เช่น ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ความผิดเกี่ยวกับเพศ และทะเลาะวิวาทเป็นต้น แต่เมื่อชกประวัตินักจะพบว่ามีการใช้ยาบ้าด้วยเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยกลุ่มเยาวชนที่เข้ายาบ้าอายุ 18-25 ปีในจังหวัดเชียงใหม่ (ปี 2552) ที่พบว่าร้อยละ 35 (419 ราย) ของเยาวชนที่เข้ายาบ้าเคยถูกคุมขัง และร้อยละ 21, 6 และ 3 ของผู้ที่

เคยถูกคุมขังถูกดำเนินคดีในข้อหาทะเลาะวิวาท ลักทรัพย์ และพกพาอาวุธ ตามลำดับ และการศึกษาวิจัยข้างต้นยังพบว่าการใช้ยาบำบัดมีความสัมพันธ์กับการถูกคุมขัง (Thomson, Sutcliffe, Siroj, et al., 2009) นอกจากนี้ กรมคุมประพฤติยังได้ศึกษาวิจัย (ปี 2553) พบว่า ผู้พ้นการคุมความประพฤติที่มีฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษและสารระเหย มีสัดส่วนการกระทำผิดซ้ำ

การศึกษาวิจัยหลายครั้ง พบว่าการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนมีสาเหตุเกี่ยวข้องทั้งปัจจัยภายในตัวเด็กและเยาวชนเอง ซึ่งเป็นผลมาจากสภาพครอบครัวและการเลี้ยงดู และปัจจัยภายนอกได้แก่สิ่งแวดล้อมในชุมชน กลุ่มเพื่อน และโรงเรียน (ชาญคณิต กฤตยาสุริยะมณี และอนิสา เลิศโตมรสุต, 2553; สิทธิศักดิ์ วนะชกิจ, 2545 และ Hawkins, Herrenkohl, Farrington, et al., 2000) ดังนั้น การแก้ปัญหาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนจึงต้องคำนึงถึงสภาพครอบครัวและสิ่งแวดล้อมที่เป็นสาเหตุของการกระทำผิดด้วย นอกเหนือจากตัวเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด

หากต้องการลดจำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หนึ่งในมาตรการที่สำคัญก็คือ ลดการกระทำผิดซ้ำ ซึ่งจะเกิดขึ้นหลังจากที่เด็กและเยาวชนพ้นโทษและกลับมาอยู่กับครอบครัวและชุมชน ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมที่อาจเป็นสาเหตุของการกระทำผิดซ้ำ ดังนั้น การติดตามดูแลเพื่อช่วยเหลือสงเคราะห์ในชุมชน จึงมีความสำคัญและเป็นประโยชน์แก่เด็กและเยาวชนหลังพ้นโทษ ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและปรับตัวอยู่ร่วมกับชุมชน ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็ได้เล็งเห็นความสำคัญของการติดตามช่วยเหลือและสงเคราะห์หลังพ้นโทษ โดยมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 กรกฎาคม 2544 ได้กำหนดให้กรมคุมประพฤติมีบทบาทในการ ให้บริการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อยตัว (กรมคุมประพฤติ, 2556) และตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.2545 กรมคุมประพฤติยังมีหน้าที่ในการดูแล การบำบัดฟื้นฟูผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดให้โทษ ในการดำเนินงานกรมคุมประพฤติจะนำครอบครัวและชุมชนเข้ามามีส่วนในการแก้ไข

ฟื้นฟูและสงเคราะห์ช่วยเหลือให้ผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ โดยให้ความสำคัญในการประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนของสังคมเพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติของสังคมที่มีต่อผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพ

หลักการดำเนินงานดังกล่าวข้างต้น น่าจะทำให้การติดตามดูแลช่วยเหลือสงเคราะห์มีประสิทธิภาพ แต่เมื่อนำไปปฏิบัติจะสามารถดำเนินการได้จริงหรือไม่เพียงใด โครงการนี้เข้าไปศึกษาการดำเนินงานในพื้นที่ เพื่อให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัดต่างๆ ของการดำเนินงานติดตาม ดูแลช่วยเหลือสงเคราะห์ในชุมชน ตลอดจนทราบความต้องการที่แท้จริงของเด็กและเยาวชนครอบครัว และผู้นำชุมชน ข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ในการเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อปรับปรุงแก้ไขได้ตรงจุดตรงประเด็น สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของเด็กและเยาวชน ครอบครัว และชุมชน ซึ่งจะทำให้การติดตาม ดูแลช่วยเหลือสงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่พ้นโทษในชุมชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และทำให้การกระทำผิดซ้ำลดลงด้วย

ขอบเขตการศึกษา ประชากร/ตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลในพื้นที่ อำเภอป่าซางของจังหวัดลำพูน และอำเภอพร้าวของจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นพื้นที่ชนบทที่มีการแพร่ระบาดของยาบ้า โดยผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลในพื้นที่ที่มีความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ ในชุมชน ในการติดตามดูแลช่วยเหลือสงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคดียาบ้าที่ได้รับการปล่อยตัวกลับสู่ชุมชน ได้แก่ ตำบลป่าซาง อำเภอป่าซาง และตำบลเขื่อนผาก อำเภอพร้าว และพื้นที่ไม่มีความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ ในชุมชน ในการติดตามดูแลช่วยเหลือสงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคดียาบ้าที่ได้รับการปล่อยตัวกลับสู่ชุมชน ได้แก่ ตำบลปากบ่อง อำเภอป่าซาง และตำบลป่าใหม่ อำเภอพร้าว เพื่อทราบถึงปัจจัยเกี่ยวข้องที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของภาคส่วนและหน่วยงานในพื้นที่

อีกประการหนึ่ง เดิมทางโครงการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กและเยาวชน คือ เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคดียาบ้าหลังพ้นโทษ แต่เมื่อเริ่มเก็บข้อมูลพบว่าเด็กและเยาวชนที่เจ้าหน้าที่คุมประพฤติติดตามดูแลช่วยเหลือสงเคราะห์ในชุมชน มีทั้งกลุ่มที่พ้นโทษ พักโทษ และลดโทษ ผู้วิจัยจึงปรับขอบเขตการเก็บข้อมูลให้ครอบคลุมทุกกลุ่มและรวมเรียกว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคดียาบ้าที่ได้รับการปล่อยตัวกลับสู่ชุมชน

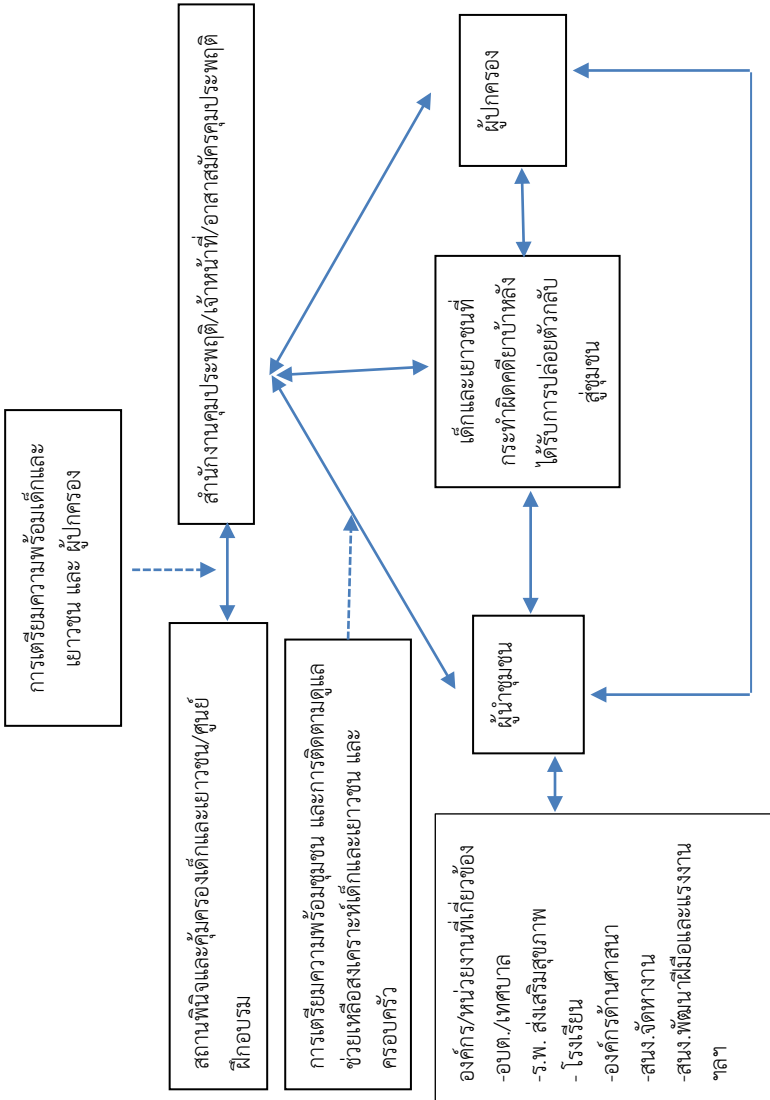
กรอบแนวคิดการวิจัย

การติดตามดูแลช่วยเหลือสงเคราะห์ มีความสำคัญต่อการแก้ไขฟื้นฟู และการปรับตัวเข้าสู่สังคมของผู้กระทำผิดที่ได้รับการปล่อยตัวหลังพ้นโทษในชุมชนอย่างมาก มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 กรกฎาคม 2544 และพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 เจ้าหน้าที่คุมประพฤติเป็นผู้รับผิดชอบติดตามดูแลช่วยเหลือสงเคราะห์ ผู้ที่อยู่ระหว่างคุมประพฤติ ระหว่างตรวจพิสูจน์ และฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดรวมถึงผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพต่อเนื่องไปอีก 1 ปี โดยต้องทำงานประสานกับองค์กรและหน่วยงานในชุมชน (ทัศนีย์ ลักษณ์ภินชัช, สุดจิต เจนนพกาญจน์ และอนุชา ม่วงใหญ่, 2549 และกรมคุมประพฤติ, 2556) การให้ความช่วยเหลือและสงเคราะห์มีหลายด้าน เช่น 1) การส่งเสริมการมีงานทำ 2) การส่งเสริมด้านการฝึกวิชาชีพ 3) การส่งเสริมด้านการศึกษา 4) การส่งเสริมด้านการยืมทุนประกอบอาชีพ 5) การสงเคราะห์ด้านการรักษาพยาบาล 6) การสงเคราะห์ค่าอาหารหรือค่าพาหนะ 7) การให้คำปรึกษาแนะนำและการให้ความช่วยเหลืออื่นใดที่เป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขฟื้นฟูและการปรับตัวเข้าสู่สังคม

นอกจากนี้การติดตามช่วยเหลือสงเคราะห์ดังกล่าว ควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนและครอบครัว ในการดูแลผู้กระทำผิดหลังได้รับการปล่อยตัว เพราะชุมชนและครอบครัวมีความใกล้ชิดและมีอิทธิพลต่อการแก้ไขฟื้นฟูและการปรับตัวเข้าสู่สังคมของผู้กระทำผิด และต้องคำนึงถึงปัญหาและความต้องการของผู้กระทำผิดด้วย การศึกษาแนวทางปฏิบัติ บทบาทหน้าที่ ขอบจำกัด

และปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่คุมประพฤติ หน่วยงานและองค์กรในชุมชน ตลอดจนครอบครัว รวมไปถึงการศึกษาปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือด้านต่างๆ ของผู้กระทำผิดที่ได้รับการปล่อยตัวกลับสู่ชุมชน จะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงและพัฒนาแนวทางติดตามดูแลช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้กระทำผิดที่ได้รับการปล่อยตัวกลับสู่ชุมชน ให้มีประสิทธิภาพและนำไปสู่การลดลงของการกระทำผิดซ้ำได้

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการศึกษาวิจัย

การศึกษาวินิจฉัยนี้เป็นการศึกษาวินิจฉัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลเขื่อนผาก และตำบลป่าไหล่ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ตำบลป่าซาง และตำบลปากบ่อง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ทั้งนี้เพราะในอำเภอพร้าว สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดเชียงใหม่ ได้ทำโครงการร่วมกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น/ผู้นำชุมชนตำบลเขื่อนผาก และในอำเภอป่าซางสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูนทำโครงการร่วมกับอาสาสมัครคุมประพฤติตำบลป่าซาง โครงการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามดูแล ช่วยเหลือสงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคดียาบ้าหลังได้รับการปล่อยตัวกลับสู่ชุมชน นอกจากนี้โครงการนี้ยังทำการเก็บข้อมูลในตำบลใกล้เคียง คือ ตำบลป่าไหล่และตำบลปากบ่อง ที่ไม่มีโครงการเหมือน 2 ตำบลที่กล่าวไป ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมพื้นที่ที่สำนักงานงานคุมประพฤติดำเนินงานตามปกติด้วย

กลุ่มตัวอย่าง ผู้เข้าร่วมโครงการจำนวน 56 ราย ประกอบไปด้วย

- 1) เด็กและเยาวชนที่เคยกระทำผิดคดียาบ้าในช่วงเวลา 5 ปีที่ผ่านมา อายุ 14 – 24 ปี จำนวน 18 ราย
- 2) ผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนจำนวน 18 ราย
- 3) ผู้นำชุมชน จำนวน 12 ราย
- 4) อาสาสมัครคุมประพฤติจาก 4 ตำบล จำนวน 4 ราย และ
- 5) เจ้าหน้าที่คุมประพฤติจากจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน จำนวน 4 ราย

เครื่องมือ เป็นแนวคำถามที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ถามอาสาสมัครของแต่ละกลุ่มดังนี้ 1) **กลุ่มเด็กและเยาวชน** ถามเกี่ยวกับการได้รับการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยจากสถานกักกัน การปรับตัวเมื่อกลับมาอยู่ในชุมชน การมาเยี่ยมติดตาม ดูแลช่วยเหลือสงเคราะห์ของผู้เกี่ยวข้องและเจ้าหน้าที่คุมประพฤติ และความต้องการได้รับการบริการและการดูแลช่วยเหลืออะไรบ้าง 2) **ผู้ปกครองของเด็กและเยาวชน** ถามเกี่ยวกับการได้รับการเตรียมความพร้อมเพื่อดูแลบุตรหลานที่ได้รับการปล่อยตัวจากสถานกักกัน บทบาทในการดูแลลูกหลาน การมา

เยี่ยมติดตาม ดูแลช่วยเหลือของผู้เกี่ยวข้องและเจ้าหน้าที่คุ้มครองประพฤติ และความต้องการได้รับการและการช่วยเหลือเรื่องใดบ้าง **3) ผู้นำชุมชน** ถามเกี่ยวกับการได้รับแจ้งจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อนที่เด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดคดียาบ้า จะได้รับการปล่อยตัวกลับสู่ชุมชน การเตรียมความพร้อมในชุมชน เพื่อร่วมกันดูแลเด็กและเยาวชนที่เคยกระทำความผิดคดียาบ้าที่จะกลับสู่ชุมชน ความต้องการการช่วยเหลือในการดูแลเด็กและเยาวชนที่เคยกระทำความผิดคดียาบ้าที่จะกลับสู่ชุมชน และความคิดเห็นเกี่ยวกับการติดตามดูแลช่วยเหลือสงเคราะห์เด็กและเยาวชนหลังปล่อยตัวกลับสู่ชุมชนของสำนักงานคุ้มครองประพฤติ **4) เจ้าหน้าที่คุ้มครองประพฤติ/อาสาสมัครคุ้มครองประพฤติ** ถามเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ดูแลติดตามสงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่เคยกระทำความผิดคดียาบ้าที่กลับสู่ชุมชน สามารถปฏิบัติได้ตามที่ได้รับมอบหมายหรือไม่ ปัญหาอุปสรรค ข้อจำกัดในการปฏิบัติหน้าที่ แผนการเตรียมความพร้อมให้เด็กและเยาวชน ครอบครัวและชุมชน การทำงานร่วมกับชุมชน และความคิดเห็นต่อแนวทางการติดตามดูแลช่วยเหลือสงเคราะห์เด็กและเยาวชนหลังปล่อยตัวกลับสู่ชุมชนและข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุง

วิธีการ สรรหาอาสาสมัครกลุ่มเด็กและเยาวชนโดยขอความช่วยเหลือจากบุคลากรที่มีบทบาทในการติดตามดูแลช่วยเหลือสงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดคดียาบ้าหลังได้รับการปล่อยตัวกลับสู่ชุมชน ได้แก่ เจ้าหน้าที่คุ้มครองประพฤติ อาสาสมัครคุ้มครองประพฤติและผู้นำชุมชนในพื้นที่วิจัย ขอให้แนะนำโครงการและถามความสมัครใจเข้าร่วมโครงการ ผู้ที่ยินดีเข้าร่วมโครงการจะได้รับการนัดหมายให้มาพบผู้วิจัยตามสถานที่ในชุมชนหรือชุมชนใกล้เคียง เช่น วัด ศาลาเนกประสงค์ของชุมชน เพื่อทำการขอความยินยอมและสัมภาษณ์กรณีที่เด็กและเยาวชนอายุต่ำกว่า 18 ปี จะต้องได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองก่อนรับเข้าร่วมโครงการ ส่วนผู้ปกครองจะทาบทามผ่านผู้นำชุมชนเพื่อขอให้เข้าร่วมโครงการ กลุ่มตัวอย่างกลุ่มอื่นสรรหาโดยการทาบทามโดยตรงแล้วขอให้เข้าร่วมโครงการ อาสาสมัครทุกรายจะเข้าร่วมการสัมภาษณ์เชิงลึกตามแนวคำถามของแต่ละกลุ่ม จำนวน 1 ครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล ทำการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม Atlas.ti กระบวนการวิเคราะห์เริ่มจากผู้ร่วมวิจัยอ่านบทสัมภาษณ์ เพื่อทำความเข้าใจข้อมูลทั้งหมด แล้วร่วมกันจัดหมวดหมู่ข้อมูล เพื่อให้รหัสตามหัวข้อ ความหมาย และประเด็นสำคัญที่มีการกล่าวถึงในบทสัมภาษณ์ โดยใช้กรอบแนวคิดและแนวคำถามเป็นกรอบ และพิจารณาว่าการให้รหัสข้อมูลครบประเด็นสำคัญหรือยัง รหัสข้อมูลไม่มากหรือน้อยเกินไป มีประเด็นที่นอกเหนือจากที่วางกรอบไว้หรือไม่ พิจารณาความเชื่อมโยงและเป็นเหตุเป็นผลของข้อมูล การอธิบายเหตุการณ์ สภาวะ สรุปข้อค้นพบอย่างมีสาระสำคัญ และจัดเป็นประเภท หลังจากนั้นทำการแปลความหมายข้อมูลที่ได้ ข้อมูลทั้งหมดหมายความว่าอย่างไร ความหมายเหล่านั้นเป็นมุมมองของคนนอกหรือคนใน หรือเป็นของผู้ให้ข้อมูลหรือนักวิจัย โดยมีการทบทวนแนวคิดประกอบการแปลความหมาย และมองหาแบบแผนของข้อมูล และทำความเข้าใจความหมายและอธิบายปรากฏการณ์ที่ได้จากข้อมูล

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องทั้งหมด ข้อมูลที่ได้มีความสอดคล้องกันและทำให้ภาพการดำเนินงานเกี่ยวกับการติดตามดูแลช่วยเหลือสงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคดียาบ้าหลังได้รับการปล่อยตัวมีความชัดเจนขึ้น ประเด็นสำคัญที่ได้จากการศึกษาวิจัยมีดังนี้

กระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่คุมประพฤติ

ในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการติดตามดูแลช่วยเหลือสงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคดียาบ้าหลังได้รับการปล่อยตัว ภาระงานที่เจ้าหน้าที่คุมประพฤติทำเป็นหลักคือ การรับรายงานตัวและติดตามเด็กและเยาวชนที่ถูกคุมประพฤติให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขการคุมประพฤติตามที่ศาลสั่ง แต่ในส่วนของการเตรียมความพร้อมแก่เด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดก่อนปล่อยตัว ยังไม่มีการ

ดำเนินงานอย่างเป็นระบบ แม้ว่าทุกส่วนที่เกี่ยวข้องจะเห็นว่ามีความสำคัญและจำเป็นต่อการปรับตัวอยู่ร่วมกับครอบครัวและชุมชน

“ถ้าถามว่าจำเป็นไหมสำคัญไหม ก็มีความจำเป็นค่ะ เพราะว่าบางทีก็เหมือนกับกลุ่มปล่อยตัวของกลุ่มผู้ใหญ่ ซึ่งบางทีเด็กและเยาวชนเนี่ยน่าจะมีค่ามากกว่าด้วยซ้ำไป เพราะว่า เอ่อ...เมื่อเขาต้องไปอยู่ข้างในเนี่ยบางทีมันมีภาวะของเด็กและเยาวชนบางที่ด้วยภาวะอารมณ์ความคิด ถ้าออกมาปั๊บแล้วยังไม่มี ยังไม่มีใครยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือดูแลให้คำแนะนำที่ถูกต้อง บางทีเขาอาจจะ อาจจะหลุดออกจากวงจรของคนดีไปก็ได้เนาะคะมันต้องมี ถ้าให้มันต้องมีนะคะ” (เจ้าหน้าที่คุมประพฤติ หมายเลข P32, สัมภาษณ์, 26 มิถุนายน 2557)

“เป็นประโยชน์มากๆ เลยครับ ถ้าทำได้ทุกเคสทุกข้อนี้ได้ ดีมากๆ เลย หนึ่ง เด็กจะได้มีกำลังใจ ที่ว่ากลับเข้ามาในชุมชนแล้ว คนเขาจะไม่มองหน้าเขา คนจะทอดทิ้งเขา เขาก็จะคิดอย่างนี้เนาะ” (อาสาสมัครคุมประพฤติ หมายเลข L34, สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2557)

สำหรับงานด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด สำนักคุมประพฤติจังหวัดเชียงใหม่และลำพูนได้พยายามจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์และทักษะชีวิตให้เด็กและเยาวชนที่ถูกคุมประพฤติ และมีการจัดอบรมทักษะชีวิต มีโครงการโรงเรียนพ่อแม่และพ่อแม่อาสาให้กับผู้ปกครองที่สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดเชียงใหม่ในวันเสาร์เดือนละครั้ง แต่ก็ไม่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่อยู่พื้นที่ห่างไกลและทำได้ไม่ต่อเนื่อง เพื่อให้การติดตามดูแลช่วยเหลือสงเคราะห์มีประสิทธิภาพ สำนักงานคุมประพฤติเชียงใหม่และลำพูนได้ริเริ่มพัฒนากลไกการทำงานร่วมกับภาคส่วนในพื้นที่ดังนี้

1. การทำงานร่วมกับผู้นำชุมชน โดยทั่วไปกรมคุมประพฤติยังไม่ได้ทำงานร่วมกับผู้นำชุมชนอย่างเป็นระบบทุกชุมชน ผู้นำชุมชนจึงมีแนวทางการปฏิบัติงานแบบฝ่ายปกครองเป็นหลัก พบว่า ผู้นำชุมชน 3 ใน 4 ตำบล ที่ทางโครงการเข้าไปศึกษามีบทบาทหน้าที่ในการติดตาม สอดส่องพฤติกรรมเด็กและเยาวชนที่ทำผิดคดียาบ้าหลังได้รับการปล่อยตัว และรายงานตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองระดับสูงขึ้นไปเพื่อดำเนินการตามกฎหมายหรือดำเนินการตามนโยบายที่รัฐกำหนด เช่น ส่งตัวเข้าค่ายบำบัด หรือบังคับบำบัด เป็นต้น มีผู้นำตำบลเดียวคือ ตำบลเขื่อนผากที่มีการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดอย่างเป็นระบบ โดยผู้นำทำงานร่วมกับผู้ปกครองและชุมชน ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ให้เข้ามาช่วยกันดูแลติดตามช่วยเหลือสงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่ทำผิดคดียาบ้าหลังได้รับการปล่อยตัว ให้ได้เรียนหนังสือ มีงานทำ ส่งเสริมอาชีพ เป็นต้น รวมไปถึงช่วยเหลือครอบครัวด้วย สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดเชียงใหม่ได้เข้าไปประสานกับผู้นำชุมชนตำบลเขื่อนผาก และมีการลงนามในบันทึกความเข้าใจร่วมกัน (MOU) เพื่อร่วมกันดำเนินงานติดตามดูแลช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้กระทำผิดที่ได้รับการปล่อยตัวกลับสู่ชุมชน ก่อนการลงนามผู้นำชุมชนได้ขอดำเนินงานตามวิถีชุมชน ซึ่งได้มีการดำเนินงานอยู่ก่อนแล้ว

“ได้เสนอไปนะครับว่าถ้าให้เรามาช่วยโครงการตัวนี้ขอให้เราเน้นได้พิจารณาเอาวิถีชุมชนเราเนี่ยเป็นตัวตั้ง แล้วก็ถึงจะทำ MOU กับคุมประพฤติ.....ไม่ใช่ให้คุมประพฤติดูออกรูปแบบมาให้เราทำเหมือน อสค. อันนี้เราจะไม่ลงนามร่วมเพราะว่า ตามเดิมนั้นถ้าทำอย่างนั้นแล้ว กลายเป็นเราเป็นผู้ช่วยคุมประพฤติ ไม่ใช่ผู้ที่เข้าสู่ปัญหาจริงๆ ในการจัดการปัญหาของชุมชน....” (ผู้นำชุมชน หมายเลข P26, สัมภาษณ์, 16 กรกฎาคม 2557)

หลังการลงนามในบันทึกความเข้าใจ สำนักคุมประพฤติได้ดำเนินการหลายเรื่อง ได้แก่ 1) ประสานงานกับสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และเรือนจำ เพื่อทราบวันปล่อยตัวผู้กระทำผิด แล้วแจ้งให้ผู้นำชุมชนทราบ เพื่อเตรียมการรับผู้พ้นโทษ/พักโทษ/ลดโทษกลับสู่ชุมชน 2) เปลี่ยนสถานที่รับรายงานตัวผู้ถูกคุมประพฤติดของตำบลเขื่อนผากจากตำบลแม่แวนมาอยู่ในชุมชนเขื่อนผาก 3) ให้ผู้นำชุมชนสามารถติดต่อทางโทรศัพท์ได้ หากมีเรื่องปรึกษาด่วน 4) จัดอบรมให้ความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องแก่ผู้นำชุมชน 5) มีการประชุมร่วมกับผู้นำชุมชนเพื่อปรึกษาหารือและปรับปรุงการทำงานร่วมกันเดือนละ 1 ครั้ง การประสานงานระหว่างกัน ช่วยให้ผู้นำชุมชนทำงานด้วยความมั่นใจและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

“...ทางราชการกำหนดคือรับรองคำว่าด้วยกฎหมายนะครับ เราเป็นคณะทำงาน MOU เนาะ ก็เป็นส่วนดีของส่วนหนึ่งที่เราจะ... ตามที่เข้าไปแล้วก็ได้รับความร่วมมือ.....นะครับ อันนี้ส่วนหนึ่งที่เป็นผลดีนะครับในการทำงานจากระดับต้นที่เดิมปี 52 นะครับ แล้วเพิ่มเติมตรงนี้ได้รับ ทำ MOU กับคุมประพฤติอีกปี 57 ก็ทำให้เรานั้นมีศักยภาพสูงขึ้นในการจัดการปัญหาตรงนี้นะครับ...”
(ผู้นำชุมชน หมายเลข P26, สัมภาษณ์, 16 กรกฎาคม 2557)

แต่ในการทำงานผู้นำชุมชน มีความเห็นว่าพวกเขายังมีข้อจำกัด ด้านความรู้ ทักษะและเทคนิควิธีทำงานเกี่ยวกับยาเสพติด การดูแลเด็กและเยาวชนที่ทำผิดคดียาบ้า และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อจำกัดด้านงบประมาณ ดำเนินการที่เกี่ยวข้อง

“ผู้นำนั้นนะครับคือ มีระบบของราชการเข้ามาเกี่ยวข้องกับผู้นำก็ต้องได้รับการ...ในเรื่องความรู้เพราะว่ามันมีแต่ใจนะครับ” อยากรู้เรื่องใดบ้างคะ “คือไม่ว่าบทบาทหน้าที่หรือขอบเขตกฎหมายต่างๆ มันก็ต้องรับทราบถึง

วิธีการ ผู้นำจะต้องปรับในด้านนี้ บางคนเข้ามาด้วยตำแหน่ง
เนาะ ยังอยู่ในระดับเกณฑ์ยังต่ำอยู่” (ผู้นำชุมชน หมายเลข
P26, สัมภาษณ์, 16 กรกฎาคม 2557)

“.....สิ่งหนึ่งที่เรารับได้จากคุมประพฤติจังหวัด
เชียงใหม่ ได้ช่วยเหลือในการส่งเสริมอาชีพในครัวเรือนและ
กลุ่มที่เฝ้าติดตาม รายละ 2,000 บาทก็ถือว่าเป็นสิ่งที่ดีใน
การที่เราได้ช่วยเหลือ ดูแลเขา ถ้าถามว่าพอไหมสำหรับเงิน
2,000 ก็ไม่เพียงพอ ถ้าถามว่าเราได้ใจไหมก็ดีกว่าไม่ได้
ช่วยเหลืออะไร” (ผู้นำชุมชน หมายเลข P26, สัมภาษณ์,
16 กรกฎาคม 2557)

2. การทำงานร่วมกับอาสาสมัครคุมประพฤติ เนื่องจากข้อจำกัดของ
เจ้าหน้าที่คุมประพฤติ กรมคุมประพฤติจึงสรรหากคนในชุมชนเพื่อมาเป็น
อาสาสมัครคุมประพฤติ เข้ามาทำงานเพื่อลดช่องว่างการปฏิบัติงานของ
เจ้าหน้าที่คุมประพฤติในการติดตามดูแลช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้กระทำผิดที่ได้รับ
การปล่อยตัว แต่การใช้อาสาสมัครคุมประพฤติเข้ามาช่วยงานก็มีข้อจำกัดหลาย
ประการ บางพื้นที่ เช่น ตำบลป่าไผ่ ไม่มีอาสาสมัครคุมประพฤติ หรือมีแต่
ทำงานในขอบเขตจำกัดอย่างอาสาสมัครคุมประพฤติตำบลปากบ่อง โดยทั่วไป
อาสาสมัครคุมประพฤติมีหน้าที่ในการติดตามเด็กและเยาวชนที่ถูกคุมประพฤติ
ในชุมชนและเขียนรายงานส่งให้สำนักงานคุมประพฤติเท่านั้น แต่ไม่ได้ดูแลให้
ความช่วยเหลือสงเคราะห์อย่างจริงจัง อาจมีการสอบถามความต้องการเพื่อ
รายงานสำนักงานคุมประพฤติ แต่มีรูปธรรมของความช่วยเหลือน้อยมาก
เพื่อให้การทำหน้าที่มีประโยชน์มากขึ้น อาสาสมัครคุมประพฤติรายหนึ่งของ
อำเภอพร้าวมีความเห็นว่าขอบเขตหน้าที่ของอาสาสมัครคุมประพฤติที่
ดำเนินการอยู่ทั่วไปค่อนข้างแคบ ควรขยายบทบาทหน้าที่ให้ครอบคลุมทั้งการ
ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดและทำงานร่วมกับชุมชน

“...หนึ่งแน่นอนว่าคนๆ ของกระทรวงยุติธรรมเนี่ย ไม่สามารถที่จะลงมาได้เต็มพื้นที่ได้นะ เมื่อมีเครือข่ายมีอาสาสมัครนะ ฉะนั้น ผมถึงว่ากระทรวงยุติธรรมโดยคุณประพฤตินะ ต้องให้บริบทใหม่ว่า อสค. คือยุติธรรมชุมชน.. อสค. ทางคุณประพฤติ ก็ไปวางคอนเซปว่าเขาเป็นคนที่ติดตามสอดส่องพื้นที่ผู้กระทำความผิด.....แต่ถูกพักโทษ ไปตีกรอบแค่นี้ แต่ยุติธรรมชุมชนกรอบมันกว้างกว่า.....ถ้าใช้คำว่าบทบาทของ อสค. คือยุติธรรมชุมชนนะ อันนี้กรมฯ จะได้คนทำงานมากขึ้น แล้วกรมก็สามารถที่จะได้พื้นที่ชนบทที่กรมไม่สามารถส่งคนลงมาได้นั้นก็จะมีเครือข่ายเหล่านั้นดูแลแทนกรม ทั้งในเชิงป้องกันและเชิงช่วยเหลือนะ” (อาสาสมัครคุมประพฤติ หมายเลข P35, สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2557)

แต่ก็มีอาสาสมัครคุมประพฤติตำบลป่าซาง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูนที่มีการทำงานเป็นกลุ่มอย่างเข้มแข็ง และสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูนได้เข้าไปทำงานร่วมอย่างใกล้ชิด ทำให้อาสาสมัครคุมประพฤติมีบทบาทหน้าที่เพิ่มมากขึ้น เช่น การเข้าไปเตรียมความพร้อมก่อนได้รับการปล่อยตัวแก่เด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กหรือศูนย์ฝึกอบรมและเรือนจำตามแนวคิดการดูแลแบบไร้รอยต่อ (Through care) เพื่อพูดคุยเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในชุมชน การหาเลี้ยงชีพ และให้กำลังใจเพื่อไม่ให้รู้สึกโดดเดี่ยวเมื่อกลับสู่ชุมชน ทำหน้าที่ช่วยเจ้าหน้าที่คุมประพฤติบรรยายงานตัวผู้ถูกคุมประพฤติในพื้นที่ตำบลป่าซาง ติดตามเยี่ยมเด็กและเยาวชนที่ถูกคุมประพฤติที่บ้าน ให้กำลังใจ ตักเตือนไม่ให้ทำผิดซ้ำ และให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้ปกครองด้วยในกลุ่มนี้มีแกนนำคนหนึ่งทีนอกจากจะมีบทบาทข้างต้นแล้ว ยังได้เข้าไปช่วยแก้ปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัวของเด็กและเยาวชนที่ถูกคุมประพฤติ ช่วยหางานให้เด็กและเยาวชน ให้ความช่วยเหลือแนะนำด้านคดีความ และทำหน้าที่เป็น

คนกลางระหว่างเจ้าหน้าที่คุมประพฤติและผู้ถูกคุมประพฤติ เวลามีการทำผิดเงื่อนไข เป็นต้น อาสาสมัครคุมประพฤติรายนี้ได้เล่าถึงการทำงานของตนว่า

“อย่างเด็กที่ออกจากสถานพินิจก็จะเอามาพูดกัน
เลย นั่งพูดว่าปัญหามันเริ่มจากใคร แล้วผมก็จะเป็นกลางไม่
ฝักใฝ่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเลย พ่อก็ผิด แม่ก็ผิด ลูกก็ผิด ทุกคนผิด
เหมือนกันทุกคน เราจะทำอย่างไรให้มันดี ก็ส่วนมากก็จะเริ่ม
จากจุดนั้นะ..” (อาสาสมัครคุมประพฤติ หมายเลข L34,
สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2557)

บทบาทของอาสาสมัครคุมประพฤติที่ตำบลป่าซางได้รับการยอมรับจากเด็กและเยาวชนและผู้ปกครอง ซึ่งส่วนมากมีความเห็นว่ามีประโยชน์ช่วยในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เพราะมีคนคอยเตือนไม่ให้ทำผิดอีกและทำให้มีกำลังใจ แต่ก็มีเด็กและเยาวชนบางส่วนที่ไม่ต้องการให้อาสาสมัครคุมประพฤติไปเยี่ยมที่บ้าน เนื่องจากอาจถูกเพื่อนบ้านมองว่าเป็นผู้กระทำความผิด และเห็นว่าการมาเยี่ยมของอาสาสมัครคุมประพฤติเป็นการรบกวนเวลาไปเรียนหรือไปทำงาน

อาสาสมัครคุมประพฤติที่มาช่วยงานรับรายงานตัวของผู้ถูกคุมประพฤติของตำบลป่าซาง ไม่มีค่าตอบแทนเพราะเป็นงานจิตอาสา แต่ในการปฏิบัติงานก็จำเป็นต้องมีค่าใช้จ่าย เช่น ค่าเดินทาง ค่าน้ำดื่ม เป็นต้น ซึ่งอาสาสมัครคุมประพฤติต้องจ่ายเอง

“อย่างทุกวันที่มา ที่มานี้ เขาก็ไม่ใช้มีเงินอะไรให้เรา
นะ หนึ่งค่ากาแฟ ค่าน้ำ ค่าอะไร อ้ายๆ ต้องเลี้ยงเขา เขามา
อ้ายก็ต้องเลี้ยงเขา” (อาสาสมัครคุมประพฤติ หมายเลข L34,
สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2557)

นอกจากนี้อาสาสมัครคุมประพฤติจากทั้งสองอำเภอมีความเห็นเหมือนกันว่าอาสาสมัครคุมประพฤติ ยังต้องการได้รับความรู้ เรียนรู้เทคนิคและ

ฝึกทักษะที่เกี่ยวข้องและจำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่จากเจ้าหน้าที่คุมประพฤติ และนักวิชาการอย่างต่อเนื่อง

ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัด

1. **ด้านกำลังคนและงบประมาณ** ในการดูแลช่วยเหลือสงเคราะห์เจ้าหน้าที่คุมประพฤติไม่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องกำลังคนที่มีน้อยกว่าภาระงานมาก อัตราส่วนระหว่างเจ้าหน้าที่คุมประพฤติและผู้กระทำผิดประมาณ 1 ต่อ 600 คน และงบประมาณไม่เพียงพอที่จะให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์ได้อย่างครอบคลุม การดูแลช่วยเหลือสงเคราะห์ในทางปฏิบัติจึงมีกรอบในการพิจารณาให้ตามความจำเป็นและต้องไม่ขัดกับเงื่อนไขการคุมประพฤติ ทำให้มีอุปสรรคต่อการเข้าถึงบริการช่วยเหลือสงเคราะห์ของเด็กและเยาวชนที่ถูกคุมประพฤติ

“...ณ ปัจจุบันเนี่ยเราหวังคืนคนดีสู่สังคมเนี่ย มันยังไม่ 100% ด้วยลักษณะการทำงานของเรา เหมือนเจ้าหน้าที่ 1 คนดูแลเคสประมาณ 600.....” (เจ้าหน้าที่คุมประพฤติ หมายเลข P32, สัมภาษณ์, 26 มิถุนายน 2557)

“เดิมที อย่างผู้ถูกคุมคดีของเราเนี่ยเราจะดูแลให้การสงเคราะห์หรือว่าช่วยเหลือใช้ใหม่คะ พอพ้นคุมมาแล้วเราติดตามดูแลอีก 1 ปี ติดตามดูแลเขานะคะ แต่ในทางปฏิบัติแล้ว ในกลุ่มนี้โอกาสที่เราจะติดตามหรือไปดูแลเนี่ยได้ค่อนข้างน้อย เพราะว่าถ้าเทียบภารกิจกับเจ้าหน้าที่เนี่ย มันไม่สามารถที่จะดำเนินการในขั้นนั้นได้ แล้วการส่งคดีให้ออส. เนี่ย ภายหลังจากพ้นคุมแล้ว เราก็ไม่มีงบประมาณในด้านนั้นด้วยที่ดูแลในชุมชนนะค่ะ” (เจ้าหน้าที่คุมประพฤติ หมายเลข L32, สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2557)

2. ด้านบทบาทหน้าที่ที่ขัดแย้งกัน มีเจ้าหน้าที่คุมประพฤติรายหนึ่ง มีความเห็นว่าการทำหน้าที่เจ้าหน้าที่คุมประพฤติ ที่มีบทบาทรับรายงานตัวและติดตามให้เด็กและเยาวชนที่ถูกคุมประพฤติปฏิบัติตามเงื่อนไขการคุมประพฤติตามที่ศาลสั่ง กับการทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์และการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เป็นแนวทางที่ขัดแย้งกัน ยกตัวอย่างผู้ถูกคุมประพฤติไม่มารายงานตัวตามนัด โดยให้เหตุผลว่าไม่มีค่าเดินทาง หากต้องช่วยค่าเดินทางกรณีเจ้าหน้าที่รู้สึกไม่สมควร เพราะทำผิดเงื่อนไข

“เหมือนว่ากำลังลงโทษแล้วให้รางวัลอีกเนี่ยมันดู
ขัดๆ กันนะ” (เจ้าหน้าที่คุมประพฤติหมายเลข L33,
สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2557)

ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเจ้าหน้าที่คุมประพฤติดำเนินการเป็นเจ้าหน้าที่คุมประพฤติ ที่ต้องใช้อำนาจบังคับใช้กฎหมายให้ผู้ถูกคุมประพฤติปฏิบัติตามเงื่อนไขการคุมประพฤติตามที่ศาลสั่ง และอาจไม่มีพื้นฐานความรู้และความถนัดในการทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์และการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

3. ด้านความรู้ความเข้าใจปัญหาของเด็กและเยาวชน การเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาบ้าของเด็กและเยาวชน มีปัจจัยเกี่ยวข้องทั้งด้านตัวเด็กและเยาวชน ครอบครัวและสิ่งแวดล้อมในชุมชน จากข้อมูลที่ได้แสดงให้เห็นว่าเด็กและเยาวชนที่ทำผิดคดียาบ้าส่วนมาก เปลี่ยนพฤติกรรมเล็กน้อยเกี่ยวกับยาบ้าได้ ที่เหลือประมาณร้อยละ 20 (4 จาก 18 คน) ที่ยังคงยุ่งเกี่ยวกับยาบ้า มีการเสพยาและทำให้เกิดผู้เสพหน้าใหม่ กลุ่มนี้มักมาจากครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ เช่น มีแต่แม่ เพราะพ่อเสียชีวิตหรือหย่าร้างกับแม่ อยู่กับยายหรือป้า เพราะพ่อและ/หรือแม่เสียชีวิตหรือไปทำงานที่อื่น เป็นต้น หรืออาจมีปัญห่อื่นๆ เช่น มีเยาวชน 1 คน เป็นผู้ที่มีสมาธิสั้น มีทั้งพ่อและแม่ที่ฐานะร่ำรวย แต่มีปัญหาการเลี้ยงดู นอกจากนี้ การเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาบ้าของเด็กและเยาวชนยังเกี่ยวข้องกับการคบเพื่อนที่เกี่ยวข้องกับยาบ้า และการมียาบ้าแพร่กระจายในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง

เจ้าหน้าที่คุ้มครองประพฤติดมีข้อจำกัดหลายประการ นอกจากมีกำลังคนน้อยกว่าภาระงานมาก ซึ่งทำให้ไม่สามารถติดตามดูแลเด็กและเยาวชนหลังได้รับการปล่อยตัวกลับสู่ชุมชน เจ้าหน้าที่คุ้มครองประพฤดียังขาดความรู้ความเข้าใจสาเหตุและปัจจัยเกี่ยวข้องกับการใช้ยาบ้าของเด็กและเยาวชนในแต่ละพื้นที่อย่างถ่องแท้เพราะไม่ได้อยู่ในชุมชน ผู้นำตำบลเขียนฝากแสดงความเห็นต่อการทำงานแก้ไขปัญหาลูกและเยาวชนที่กระทำผิดคดียาบ้าว่า

“...มันมีความจำเป็นมากในการที่จะต้องเอาใจใส่สำหรับกลุ่มครอบครัวที่ไปก่อคดีเรื่องยาเสพติด ไม่ว่าจะเด็กหรือทุกระดับที่เข้าไปเกี่ยวข้อง มันเป็นปัญหาที่ลึกมาก บางครั้งก็มีความจำเป็นด้านการทำมาหากิน บางครั้งก็เป็นปัญหาของครอบครัวที่ขาดความอบอุ่นขาดความพร้อมนะ ครับ ครอบครัวมีปัญหา รายได้น้อย สิ่งพวกเนี้ยที่มันก่อเกิดจากการเข้าไปครั้งหนึ่งเนี้ยมันจะต้องเข้าไปถึงปัญหาจริงๆ ถึงจะเอาจุดตรงนี้ไม่ให้ไปก่อเกิดคดีซ้ำตามที่คุ้มครองประพฤติดต้องการนะครับ” (ผู้นำชุมชน หมายเลข P26, สัมภาษณ์, 16 กรกฎาคม 2557)

การปรับตัวและความต้องการของเด็กและเยาวชนที่ทำผิดคดียาบ้าหลังได้รับการปล่อยตัว

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์พบว่า ส่วนมากไม่ได้รับการเตรียมความพร้อมในการกลับสู่ครอบครัวและชุมชนก่อนได้รับการปล่อยตัว ส่วนผู้ที่ตอบว่าได้รับการเตรียมตัว ไม่สามารถบอกรายละเอียดได้ เมื่อถามถึงการปรับตัวหลังได้รับการปล่อยตัว คำตอบที่ได้พบว่า เด็กและเยาวชนส่วนมากไม่ค่อยมีปัญหาในการปรับตัวอยู่ร่วมกับครอบครัว ส่วนน้อยที่มีปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัว ส่วนปัญหาการอยู่ร่วมกับชุมชน อาจถูกคนในชุมชนนินทาว่าร้าย ไม่พูดคุยทักทาย ห้ามไม่ให้ลูกหลานคบหา เป็นต้น

“ เขานินทาว่า เนี่ย มันไม่ตื่นนะ มันไปโดนจับมานะ
..... บางครั้งก็ไม่พูดด้วยก็มีนะครับ..” (เด็กและเยาวชน
หมายเลข P10, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2557)

เด็กและเยาวชนจะปรับตัวโดยการไม่สนใจ ต่างคนต่างอยู่ เหตุการณ์แบบนี้จะเกิดในชุมชนที่ไม่มีการเตรียมคนในชุมชน เช่น ตำบลป่าไหนด ตำบลปากบ่อง และตำบลป่าซาง แต่จะไม่พบในตำบลเขื่อนผากที่ชุมชนจะร่วมกันดูแลเด็กและเยาวชน เพราะมีการเตรียมชุมชนให้เข้าใจและช่วยกันดูแลเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด

สำหรับการไปรายงานตัวและการเข้าร่วมกิจกรรมของสำนักงานคุมประพฤติเด็กและเยาวชนมีความเห็นว่า มีข้อดีในด้านช่วยให้ผู้ที่กระทำผิดคดียาบ้าปรับเปลี่ยนพฤติกรรม แต่ก็ยังมีผลกระทบต่อการเรียน การทำงาน เสียรายได้และค่าใช้จ่ายในการเดินทาง เด็กและเยาวชนส่วนมากทราบว่าสำนักงานคุมประพฤติมีบริการช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้ถูกคุมประพฤติ แต่ไม่ทราบรายละเอียดและไม่ได้รับความช่วยเหลือสงเคราะห์ และบางส่วนบอกว่าไม่สนใจ พบว่าการช่วยเหลือสงเคราะห์ที่กรมคุมประพฤติมีให้หลายรายการไม่ตรงกับความต้องการ เช่น การสงเคราะห์คำรักษาพยาบาล เพราะรัฐให้สวัสดิการอยู่แล้ว บางรายการตรงกับความต้องการแต่ไม่พอเพียง เช่น การส่งเสริมด้านการฝึกวิชาชีพ การส่งเสริมด้านการศึกษา การส่งเสริมด้านการยืมทุนประกอบอาชีพ เป็นต้น เด็กและเยาวชนมีความต้องการที่แตกต่างกันไปตามอายุ พื้นฐานครอบครัว และสิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น ผู้ที่อายุน้อยยังไม่ต้องการทำงานจริงจัง ต้องการเรียนในโรงเรียนที่ตนเองชอบ หรือยังไม่อยากเรียนแต่อยากมีกิจกรรมที่พอใจ เช่น เล่นฟุตบอล เล่นดนตรี เป็นต้น ส่วนเยาวชนที่เริ่มเป็นผู้ใหญ่ต้องการฝึกอาชีพข้างอย่างจริงจังเพื่อนำไปประกอบอาชีพ และต้องการมีงานทำที่มั่นคง เป็นต้น

ผู้ปกครองกับการดูแลเด็กและเยาวชนที่ทำความผิดคดียาบ้าหลังได้รับการปล่อยตัว

ผู้ปกครองเกือบทุกคนบอกว่าไม่ได้รับการเตรียมความพร้อมในการดูแลลูก/หลานที่ทำความผิดคดียาบ้าก่อนได้รับการปล่อยตัว 3 รายที่บอกว่าได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่คุมประพฤติเวลาพาลูก/หลานไปรายงานตัวแต่บอกรายละเอียดไม่ได้ บทบาทของผู้ปกครองในการดูแลลูก/หลานกลุ่มนี้โดยหลักๆ ที่คล้ายกันก็คือ การอบรมสั่งสอน ตักเตือนไม่ให้ทำผิดอีก ติดตามสอดส่องดูแลพฤติกรรม ซึ่งส่วนมากลูกก็เชื่อฟังและปรับตัวได้ (14 ใน 18 ราย) แต่ก็มีผู้ปกครองบางส่วนที่ลูก/หลานยังคงยุ่งเกี่ยวกับยาบ้า และเป็นปัญหาที่เป็นความทุกข์ของผู้ปกครอง และเป็นเรื่องที่ไม่สามารถจัดการด้วยตนเองได้ เพราะมีข้อจำกัดต่างๆ เช่น ขาดความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูก/หลาน ไม่สามารถติดตามดูแลได้

เนื่องจากสภาพร่างกายไม่เอื้ออำนวย เช่น พิกัดหรือแก่ชรา ยากจน ไม่มีเวลาติดตามดูแลเพราะต้องทำมาหากิน เป็นต้น ผู้ปกครองบางคนหาทางออกโดยส่งลูกไปอยู่กับญาติที่ต่างจังหวัด บางคนแจ้งตำรวจจับลูกไปขังเพื่อให้เซ็ดเหลาบ แต่ก็ไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างยั่งยืน บางคนจึงต้องการให้คนที่มีความรู้เป็นที่เชื่อถือมาช่วยพูดคุย ตักเตือนสั่งสอนลูก/หลาน เพราะคิดว่าลูก/หลานจะเชื่อฟัง บางคนต้องการให้จับหลานไปขังเพื่ออบรมสั่งสอนให้นานที่สุดจนกว่าจะกลับตัวได้ และต้องการให้มีการปราบปรามยาเสพติดในชุมชนและชุมชนใกล้เคียงให้หมดไป

นอกจากปัญหาและข้อจำกัดดังกล่าว ยังพบว่าผู้ปกครองที่ลูก/หลานยังคงยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ยังขาดแรงสนับสนุนทางสังคมจากญาติและคนในชุมชน ดังกรณีผู้ปกครองรายหนึ่งที่เลี้ยงลูกตามลำพังไม่ได้รับความช่วยเหลือจากญาติและชุมชน

“และเดี๋ยวนี้ละ คือ เราจะค่อยๆ ปลอบประโลมมัน ถ้าว้า มันก็จะไปเรื่อยๆ ของมันไป” เราคิดได้นี้ เป็นเพราะใคร

แนะนำ “เราคิดได้เองค่ะ คือ มันฟังใครไม่ได้ อย่างน้องเรา เขาเป็นพ่อหลวง ลูกเราติดยาแบบนี้ มันอย่างไละละ คือเขาจะ เสียหน้าอะไรประมาณนี้ค่ะ เราก็กไม่เข้าใจ” (ผู้ปกครอง หมายเลข P18, สัมภาษณ์, 6 สิงหาคม 2557)

สรุปผลการศึกษาวิจัย

เจ้าหน้าที่คุมประพฤติไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการติดตามดูแลช่วยเหลือสงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคดียาบ้าหลังได้รับการปล่อยตัว กลับสู่ชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านกำลังคนและงบประมาณที่ไม่เพียงพอ การประสานการทำงานและสนับสนุนผู้นำชุมชนและ/หรืออาสาสมัครคุมประพฤติให้ช่วยทำหน้าที่ติดตามดูแลช่วยเหลือสงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคดียาบ้าหลังได้รับการปล่อยตัวกลับสู่ชุมชน มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะบุคคลเหล่านี้เป็นสมาชิกของชุมชน จึงสามารถติดตามให้การดูแลช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง อีกทั้งยังมีความรู้ความเข้าใจปัญหาของเด็กและเยาวชนและครอบครัวอย่างลึกซึ้ง การทำงานร่วมกับสำนักงานคุมประพฤติมีผลดีหลายประการต่อตำบลเขื่อนผากและตำบลป่าซาง ซึ่งไม่พบในตำบลป่าไผ่และตำบลปากบ่อง ได้แก่

1. สำนักงานคุมประพฤติได้ประสานกับเรือนจำและสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ให้แจ้งวันปล่อยตัวผู้กระทำผิดล่วงหน้าแก่ผู้นำชุมชน ตำบลเขื่อนผาก เพื่อเตรียมรับกลับสู่ชุมชน และการเข้าไปเตรียมความพร้อมให้ ผู้จะได้รับการปล่อยตัวในเรือนจำและสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ของอาสาสมัครคุมประพฤติตำบลป่าซาง ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการปรับตัวอยู่ร่วมกับครอบครัวและชุมชน

2. สำนักงานคุมประพฤติ ทั้งเชียงใหม่และลำพูน ได้จัดอบรมให้ความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และบทบาทหน้าที่ในการทำงานกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคดียาบ้าแก่ผู้นำชุมชนตำบลเขื่อนผาก และอาสาสมัครคุม

ประพติตำบลป่าซาง ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ความเข้าใจและทำหน้าที่ด้วยความมั่นใจ

3. การช่วยให้เด็กและเยาวชนเข้าถึงการดูแลช่วยเหลือสงเคราะห์ เช่น ได้ศึกษาต่อ ได้ทำงาน หรือได้รับการส่งเสริมอาชีพตามความเหมาะสม โดยผู้นำหรืออาสาสมัครคุมประพฤติจะเป็นผู้ประสานขอความช่วยเหลือจากสำนักคุมประพฤติ หรือแหล่งอื่นๆ

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

1. เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล กรมคุมประพฤติควรมีการปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่เจ้าหน้าที่คุมประพฤติ/สำนักคุมประพฤติในเรื่องการติดตามดูแลช่วยเหลือสงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคดียาบ้าหลังได้รับการปล่อยตัว ดังนี้

1.1 เจ้าหน้าที่คุมประพฤติควรทำงานร่วมกับสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน/ศูนย์ฝึกอบรม ผู้นำชุมชนและอาสาสมัครคุมประพฤติเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กและเยาวชน ครอบครัวและชุมชนก่อนเด็กและเยาวชนได้รับการปล่อยตัว เพื่อช่วยให้เด็กและเยาวชน ครอบครัวและชุมชนปรับตัวอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข

1.2 เจ้าหน้าที่คุมประพฤติควรปรับบทบาทจากผู้ปฏิบัติไปเป็นผู้สนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนและอาสาสมัครคุมประพฤติ มีบทบาทหลักในการติดตามดูแลช่วยเหลือสงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคดียาบ้า รวมถึงผู้ปกครองด้วย เพราะผู้นำชุมชนเป็นคนในชุมชน รู้ข้อมูล เข้าใจปัญหาและความต้องการของเด็กและเยาวชนและผู้ปกครองเป็นอย่างดี สามารถติดตามดูแลได้อย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง และต้องมียงบประมาณสนับสนุนด้วย

1.3 สำนักงานคุมประพฤติควรมีการจัดโปรแกรมให้ความรู้ฝึกอบรมทักษะและเทคนิค ที่จำเป็นแก่ผู้นำชุมชน อาสาสมัครคุมประพฤติและผู้ปกครองตามความเหมาะสมของบทบาทหน้าที่

1.4 สำนักคุมประพฤติควรประสานความร่วมมือกับหน่วยงานวิชาการ เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนที่มีความพร้อม และสนใจเข้ามารับผิดชอบการติดตามดูแลช่วยเหลือสงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่ทำผิดคดียาบ้า หลังได้รับการปล่อยตัวในชุมชนของตนเอง

2. เพื่อให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์ตรงกับความต้องการ และเป็นประโยชน์ต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องควรยึดเด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลางในการแก้ปัญหา โดยเฉพาะกรณีกลุ่มที่มีปัญหาการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและยังคงยุ่งเกี่ยวกับยาบ้า จำเป็นต้องมีการศึกษาปัญหาเชิงลึกเป็นกรณีไปเพื่อหาสาเหตุและปัจจัยเอื้ออำนวยสิ่งแวดล้อมในชุมชน ประสานความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาร่วมกันแก้ปัญหาและเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดและดำเนินงานร่วมกับผู้นำชุมชนและเครือข่ายชุมชน

3. อาสาสมัครคุมประพฤติสามารถช่วยงานของสำนักคุมประพฤติได้อย่างดีหลายเรื่อง การสรรหาอาสาสมัครคุมประพฤติเข้ามาช่วยงานติดตามดูแลช่วยเหลือสงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่ทำผิดคดียาบ้าในชุมชนจึงมีความจำเป็นและเป็นประโยชน์ แต่ควรมีการปรับวิธีการสรรหาอาสาสมัครคุมประพฤติเพื่อให้ได้คนมีคุณภาพและมีจิตอาสา และปรับบทบาทหน้าที่ให้กว้างขึ้น และเน้นการทำงานร่วมกับชุมชนอย่างใกล้ชิด

4. ควรมีการสนับสนุนค่าเดินทางและค่าอาหารแก่อาสาสมัครคุมประพฤติเวลาออกปฏิบัติงานตามความเหมาะสม เพื่อให้ไม่เป็นการรบกวนผู้ที่เป็นอาสาสมัครคุมประพฤติจนเกินไป

5. สำนักงานคุมประพฤติควรส่งเสริมให้ญาติและชุมชนมีบทบาทในการให้แรงสนับสนุนทางสังคมแก่เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในการปรับตัวและช่วยผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ในการทำหน้าที่ดูแลลูก/หลาน ทั้งด้านตัวบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือ การให้ความช่วยเหลือที่เป็นรูปธรรม และการดูแล

ด้านจิตใจ ทั้งนี้เพราะแรงสนับสนุนทางสังคมเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการปรับตัวอยู่ร่วมกับชุมชนของผู้พันโทช (Shinkfield & Graffam, 2009)

6. ควรนำแนวคิดดูแลแบบไร้รอยต่อ (Through care) มาปรับใช้ในการติดตามดูแลผู้กระทำผิดก่อนและหลังได้รับการปล่อยตัวอย่างเป็นระบบ การศึกษานี้พบว่า สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูนได้นำแนวคิดมาปรับใช้ในการทำงานร่วมกับอาสาสมัครคุมประพฤติตำบลป่าซาง โดยการเข้าไปเตรียมความพร้อมให้ผู้กระทำผิดและจะได้รับการปล่อยตัวในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน/ศูนย์ฝึกอบรมและเรือนจำ และติดตามดูแลช่วยเหลือสงเคราะห์หลังได้รับการปล่อยตัวในชุมชน ซึ่งถือเป็นการดูแลอย่างต่อเนื่อง และเพื่อให้การดำเนินงานตามแนวคิดนี้มีประสิทธิภาพควรต้องนำหลักการของแนวคิดนี้มาปรับใช้ด้วยคือ การดูแลต้องยึดตัวผู้กระทำผิดเป็นศูนย์กลาง และวางระบบให้เข้ากับบริการที่มีอยู่ให้ตอบสนองต่อแต่ละบุคคลและความต้องการของพวกเขา โดยการประสานให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Social policy and implementation branch Chief minister and cabinet directorate ACT government, 2011)

7. เนื่องจากภาระงานนี้ มีความเกี่ยวข้องกับหลายภาคส่วน/หน่วยงาน เช่น สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน สำนักงานคุมประพฤติ สำนักงานจัดหางาน หน่วยงานด้านการศึกษา หน่วยงานด้านสาธารณสุข หน่วยงานด้านการปกครองและตำรวจ เป็นต้น เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ควรมีการเชื่อมประสานการทำงานระหว่างกันอย่างเป็นระบบ มิใช่แค่การประสานส่งต่ออย่างที่เป็นอยู่ แต่เป็นการประสานการทำงานที่มีเป้าหมายร่วมกัน มีการวางแผนการทำงานร่วมกัน มีการประชุมปรึกษาหารือ ติดตามผลการทำงาน แก้ไขปัญหาาร่วมกัน และมีการสื่อสารกันอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้สำนักงานคุมประพฤติน่าจะเป็นหน่วยงานที่ริเริ่มในการแสวงหาความร่วมมือกับภาคส่วน/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังกล่าว

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมคุมประพฤติ. (2553). การประเมินผลสัมฤทธิ์การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดใน
ชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2553. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:
<http://www.probation.go.th>. (วันที่เข้าถึง 24 มิถุนายน 2556).
- กรมคุมประพฤติ. (2556). การสงเคราะห์ในงานคุมประพฤติ. (ออนไลน์). เข้าถึง
ได้จาก: <http://www.probation.go.th>. (วันที่เข้าถึง 24 มิถุนายน
2556).
- กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2554). สาเหตุ แนวทางแก้ไขและ
ป้องกันการหลบหนีของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก
และเยาวชน. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: [http://www2.
djop.moj.go.th](http://www2.djop.moj.go.th). (วันที่เข้าถึง 12 พฤษภาคม 2556).
- กูสยามออนไลน์. (2551). เด็กลูกฮือก้อกลางลเฆวอดตสถานพินิจ. (ออนไลน์).
เข้าถึงได้จาก: <http://www.goosiam.com>. (วันที่เข้าถึง 6 พฤษภาคม
2556).
- เฉลียว คงตุง. (2554). เยาวชนสถานพินิจตรงเฆวเรื่อนนอน. (ออนไลน์).
เข้าถึงได้จาก: <http://www.komchadluek.net>. (วันที่เข้าถึง 6
พฤษภาคม 2556).
- ชาญคณิต กฤตยาสุริยะมณี และอนิสา เลิศโตมรสุต. (2553). การกระทำผิด
ซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินในประเทศไทย: แนวทางในการป้องกันและแก้ไขโดยอาศัยปัจจัยที่เป็นตัว
ทำนายทางด้านอาชญาวิทยา. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:
<http://www2.djop.moj.go.th>. (วันที่เข้าถึง 16 พฤษภาคม 2556).

- ทัศนีย์ ลักขณาภิชนชัช สุตจิต เจนนพกาญจน์ และอนุชา ม่วงใหญ่. (2549). **การติดตามและประเมินผลเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อยจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www2.djop.moj.go.th> (วันที่เข้าถึง 16 พฤษภาคม 2556).
- ธวัช วงสาโรจน์. (บรรณาธิการ). (2553). **เยาวชนหนีออกจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเชียงราย.** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.innnews.co.th>. (วันที่เข้าถึง 6 พฤษภาคม 2556).
- ธวัชชัย ไทยเขียว และศิริประกาย วรปรีชา. (2554). **สาเหตุ แนวทางแก้ไข และป้องกันการหลบหนีของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www2.djop.moj.go.th>. (วันที่เข้าถึง 12 พฤษภาคม 2556).
- ไพเราะ เลิศวิราม. (บรรณาธิการ). (2553). **2 เยาวชนหนีออกจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนนราธิวาส.** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.manager.co.th>. (วันที่เข้าถึง 6 พฤษภาคม 2556).
- วันชัย รุจนวงศ์, ธวัชชัย ไทยเขียว, สุตจิต เจนนพกาญจน์ และคณะ. (2549). **การจำแนกประเภทเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในประเทศไทย.** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www2.djop.moj.go.th>. (วันที่เข้าถึง 16 พฤษภาคม 2556).
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2555). **จำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศตั้งแต่ปี 2544-2553.** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www2.djop.moj.go.th>. (วันที่เข้าถึง 12 พฤษภาคม 2556).

สิทธิศักดิ์ วนะชกิจ. (2545). “ปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำผิดในคดีรุนแรงของเด็กและเยาวชน: ศึกษารณีเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดสุราษฎร์ธานีและจังหวัดสงขลา.” **ตุลพาท, 3:** 109-13.

อรรถขณะ บุรณธร. (2549). **ศึกษารการติดคูกข์ของผู้ต้องขังคดียาเสพติด: ศึกษาเรือนจำจังหวัดภาคใต้.** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://graguet.pkru.ac.th/abstract/development%20strategies/abstract35%_20Atchana. (วันที่เข้าถึง 14 พฤศจิกายน 2556).

ภาษาอังกฤษ

Hawkins, D., Herrenkohl, T., Farrington, D., et al. (2000). **Predictors of youth violence.** *Juvenile Justice Bulletin*. Rockville, MD: Juvenile Justice Clearinghouse.

Holman, B. & Ziedenberg, J. (2012). **The danger of detention: The impact of incarcerating youth in detention and other secure facility.** (Online). Available: <http://www.cfjj.org>. (Accessed 16 September 2012).

Thomson, N., Sutcliffe, C.G., Sirojnj, B., et al. (2009). Correlates of incarceration among young Methamphetamine users in Chiang Mai, Thailand. **American Journal of Public Health, 99(7):** 1232-8.

Shinkfield, A.J. & Graffam, J. (2009). **Community reintegration of ex-prisoners.** (Online). Available: <http://ijoj.sagepub.com/cgi/content/abstract/53/1/29> (Accessed 12 May 2015).

Social policy and implementation branch Chief minister and cabinet directorate ACT government. (2011). **Seeing it through.** (Online). Available: <http://www.cmd.act.gov.au/policystrategic/throughcare>. (Accessed 16 May 2015).

สัมภาษณ์

อำเภอพร้าว เชียงใหม่

เด็กและเยาวชน หมายเลข P10. 6 สิงหาคม 2557. สัมภาษณ์.

ผู้นำชุมชน หมายเลข P26. 16 กรกฎาคม 2557. สัมภาษณ์.

ผู้นำชุมชน หมายเลข P29. 6 สิงหาคม 2557. สัมภาษณ์.

เจ้าหน้าที่คุมประพฤติ หมายเลข P32. 26 มิถุนายน 2557. สัมภาษณ์.

อาสาสมัครคุมประพฤติ หมายเลข P35. 2 พฤษภาคม 2557. สัมภาษณ์.

อำเภอป่าซาง ลำพูน .

เจ้าหน้าที่คุมประพฤติ หมายเลข L32. 18 กรกฎาคม 2557. สัมภาษณ์.

เจ้าหน้าที่คุมประพฤติ หมายเลข L33. 18 กรกฎาคม 2557. สัมภาษณ์.

อาสาสมัครคุมประพฤติ หมายเลข L34. 18 กรกฎาคม 2557. สัมภาษณ์.